

Jacek PiszewskiSzkoła Główna Handlowa w Warszawie
Doktorant Kolegium Zarządzania i Finansów

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce po 2000 roku

Streszczenie

W globalizującej się światowej gospodarce coraz większą rolę odgrywają bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ). Sprzyjają rozwojowi gospodarczemu regionów oraz przyczyniają się do wyrównywania istniejących różnic w poziomach rozwoju gospodarczego regionów. Pomimo znaczącego napływu BIZ do Polski w ujęciu nominalnym nie można uznać, że jest on wystarczający do szybkiego rozwoju gospodarczego kraju i przyspieszenia procesu konwergencji do rozwiniętych gospodarek Unii Europejskiej i OECD. Od połowy lat dziewięćdziesiątych XX wieku Polska była liderem wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej pod względem napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Najważniejszym czynnikiem sprzyjającym pozyskaniu inwestorów zagranicznych był proces transformacji ustrojowej w kierunku gospodarki rynkowej, dzięki któremu powstały sprzyjające dla inwestorów zagranicznych warunki prawne, ekonomiczne oraz infrastrukturalne. Uzyskanie członkostwa w OECD (1996 rok) stworzyło gwarancję wprowadzenia w Polsce procedur i przepisów stosowanych wobec inwestorów zagranicznych w wysoko rozwiniętych krajach. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski został spowodowany również wzmocnieniem stabilności geopolitycznej kraju poprzez przystąpienie do NATO (1999) oraz członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Przedmiotem analizy w niniejszym artykule jest napływ zagranicznych inwestycji do Polski po 2000 roku.

Wprowadzenie

W globalizującej się światowej gospodarce coraz większą rolę odgrywają bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Do najpopularniejszych form bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) należy współpraca z innym inwestorem (ang. *Jo-*

int Ventures), fuzje i przejęcia (ang. *Mergers & Acquisitions, M&A*) oraz inwestycje od podstaw (ang. *Greenfield Investments*). Najbardziej cenną formą BIZ są zwłaszcza inwestycje typu *greenfield*, które tworzą najwięcej nowych miejsc pracy (jedno miejsce pracy powstałe w ten sposób generuje średnio cztery nowe miejsca pracy w otoczeniu), wpływają także na tempo podnoszenia konkurencyjności gospodarki, ponieważ generują wzmożony napływ nowoczesnych technologii oraz nowoczesnych metod zarządzania. Bardzo ważny jest także napływ innowacji oraz efekt imitacji ze strony firm polskich. Inwestycje typu *greenfield* nie wywołują ponadto niepokojów ani negatywnych skutków społecznych (np. związanych ze zwolnieniami grupowymi) typowych dla transakcji prywatyzacyjnych. Sprzyjają rozwojowi gospodarczemu regionów oraz przyczyniają się do wyrównywania istniejących różnic w poziomach rozwoju gospodarczego regionów.

Pomimo znaczącego napływu BIZ do Polski w ujęciu nominalnym nie można uznać, że jest on wystarczający do szybkiego rozwoju gospodarczego kraju i przyspieszenia procesu konwergencji do rozwiniętych gospodarek Unii Europejskiej i OECD. Lata 90. XX wieku cechował ogromny wzrost znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce światowej. Od 1997 r. globalny napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych росł średnio o 40% rocznie (w 2000 r. osiągnął rekordową wartość 1,5 mld USD). W 2001 r. nastąpiło załamanie napływu inwestycji – ich wartość spadła o 50% (do 735 mld USD). Było to spowodowane osłabieniem działalności gospodarczej na świecie oraz spadkiem liczby fuzji i przejęć, będących jednym z podstawowych źródeł generowania przepływów kapitałowych w skali globalnej (spadku napływu inwestycji doświadczyły aż 23 spośród 26 najbardziej uprzemysłowionych krajów świata). Pomimo załamania napływu inwestycji zagranicznych na świecie, region Europy Środkowo-Wschodniej pozostał jednym z najatrakcyjniejszych do lokowania inwestycji. Wzrost napływu BIZ odnotowano w 14 z 19 krajów tego regionu, a udział tej części Europy w globalnej wartości inwestycji wzrósł do 3,7%. Za główne przyczyny uważa się mniejsze w tym regionie, niż globalnie, osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, stabilną sytuację polityczną, kontynuację procesów prywatyzacyjnych oraz niskie koszty pracy, które skłoniły wiele korporacji transnarodowych do przeniesienia tutaj części produkcji z innych krajów europejskich.¹ Postępujący proces globalizacji oraz wynikająca z niej swoboda przepływu kapitału na świecie sprawiają, iż inwestycje zagraniczne mają charakter i zasięg transnarodowy, więc w wielu przypadkach nie można wskazać jednego kraju pochodzenia kapitału. W związku z powyższym wielu przedsiębiorców określa swoich udziałowców jako korporacje międzynarodowe. Dla przykładu wartość ich inwestycji w samym tylko 2004 r. kształtowała się na poziomie 1,3 mld USD, co stanowiło 17% wartości napływu BIZ do Polski.²

¹ *Przedsiębiorczość w Polsce*, Dokument przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 17 czerwca 2003 r.

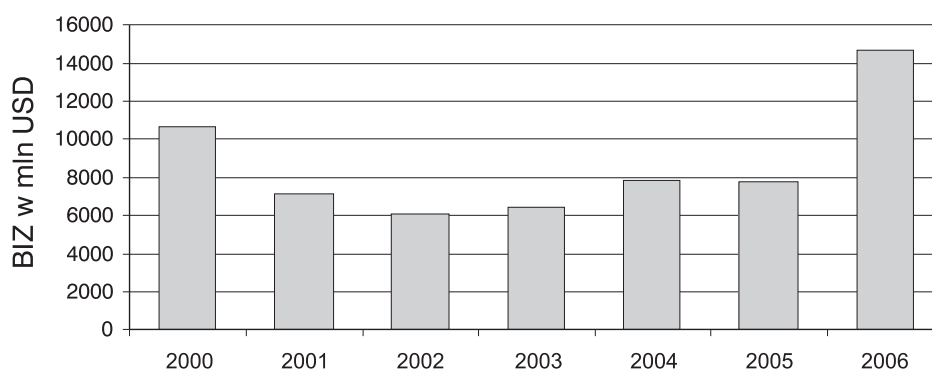
² *Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce*, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A., Warszawa 2004 r.

1. Analiza BIZ w Polsce do 2002 r.

Od połowy lat 90. XX wieku Polska była liderem wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej pod względem napływu BIZ. Najważniejszym czynnikiem sprzyjającym pozyskaniu inwestorów zagranicznych był proces transformacji ustrojowej w kierunku gospodarki rynkowej, dzięki któremu powstały sprzyjające dla inwestorów zagranicznych warunki prawne, ekonomiczne oraz infrastrukturalne. Uzyskanie członkostwa w OECD (1996 r.) stworzyło gwarancję wprowadzenia w Polsce procedur i przepisów stosowanych wobec inwestorów zagranicznych w wysoko rozwiniętych krajach. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski został spowodowany również wzmocnieniem stabilności geopolitycznej kraju poprzez przystąpienie do NATO (1999 r.) oraz członkostwem Polski w Unii Europejskiej (2004 r.).

W latach 1995–2000 można mówić o znacznym i stale rosnącym napływie kapitału zagranicznego do Polski (3,5–9,3 mld USD rocznie). W 2000 r. napływ kapitału w formie zakupów udziałów, akcji oraz aportów rzeczowych stanowił 91,0% ogólnej kwoty napływu BIZ do Polski (z 10,6 mld USD). Wartość BIZ w 2000 r. przedstawia wykres 1.

Wzrost inwestycji wiązał się przede wszystkim z transakcją prywatyzacji Telekomunikacji Polskiej i zaangażowaniem kapitału zagranicznego przez France Telecom. Kolejne lata charakteryzowały się niższym napływem BIZ do Polski, co wynikało z ogólnościowego trendu oraz spowolnienia polskiej gospodarki. Główną przyczyną obserwowanego od 2001 r. spadku wartości napływu kapitału zagranicznego z tytułu inwestycji bezpośrednich (7,1 mld USD) było zmniejszanie się wartości środków przeznaczonych na zakup udziałów lub akcji polskich przedsiębiorstw. W 2002 r., pomimo obniżenia poziomu BIZ, Polska pozostała nadal atrakcyjnym krajem spośród państw Europy Środkowo-Wschodniej. Wg danych UNCTAD, do krajów tego regionu Europy napłynęło w 2002 r. łącznie ponad 27 mld USD w formie inwestycji zagranicznych. W 2002 r. do Polski napły-

Źródło: szacunkowe wartości na podstawie PAIZ i NBP.

Wykres. Wartość BIZ w Polsce w latach 2000–2006

nęło 6,06 mld USD, co stanowi 22,4% wartości BIZ w Europie Środkowo-Wschodniej. Jednakże w tym samym roku spadek zagranicznych inwestycji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej wyniósł 200,0 mln USD, tj. ok. 1,0% ich wartości, a w Polsce spadek wyniósł ponad 1,0 mld USD, tj. 15,0% ich wartości. Wynikało to m.in. z utrzymującej się słabej koniunktury gospodarczej w świecie, w tym także w krajach Unii Europejskiej, co spowodowało zmniejszenie aktywności inwestycyjnej firm zagranicznych. Duży wpływ na zmniejszenie napływu BIZ do Polski ma też kurczenie się zasobów przeznaczonych do prywatyzacji.

W 2002 r. wystąpiły korzystne zmiany struktury BIZ. Spośród wszystkich inwestycji zrealizowanych w tym roku w Polsce, 30% stanowiły całkowicie nowe projekty, z czego 37% stanowiły inwestycje od podstaw. Do korzystnych zjawisk należy również wzrost zainteresowania zagranicznych inwestorów przetwórstwem przemysłowym (2,1 mld USD, co stanowi 34,3% ogólnej wartości BIZ w 2002 r.; w porównaniu w 2001 r. ich wartość wyniosła 2,0 mln USD, czyli 27,6% BIZ). Wzrost ten nastąpił kosztem spadku udziału inwestycji lokowanych głównie w handlu i naprawach oraz w pośrednictwie finansowym.

Drugim obszarem pod względem wielkości napływu inwestycji zagranicznych jest pośrednictwo finansowe, gdzie zagraniczni inwestorzy ulokowali 1052,0 mln USD, co stanowiło 17,3% ogólnej wartości BIZ w 2002 r. W 2001 r. wartości te kształtowały się następująco: 1.907,0 mln USD i 26,7%. Na trzecim miejscu były handel i naprawy, gdzie zainwestowano kwotę 749,7 mln USD, co stanowi 12,4% wartości BIZ. W 2001 r. odpowiednie wielkości wyniosły: 2.096 mln USD i 29,3%.

Największe środki zainwestowano w produkcję:

- sprzętu transportowego – 725,2 mln USD (236,0 mln USD w 2001 r.), co stanowiło 34,9% kapitału zainwestowanego w sektorach produkcyjnych,
- artykułów spożywczych, napojów i tytoniu – 600,4 mln USD (656,1 mln USD w 2001 r.), co stanowiło 28,9% środków ulokowanych w działalności produkcyjnej,
- wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych – 296,0 mln USD (336,5 mln USD w 2001 r.), co stanowiło 14,2% środków ulokowanych w działalności produkcyjnej.

W 2002 r. stosunkowo duże zainteresowanie wykazali inwestorzy zagraniczni lokowaniem środków w produkcję chemikaliów i wyrobów chemicznych – 246,0 mln USD, podczas gdy w 2001 r. wyniosły one zaledwie 34,2 mln USD.

Produkcja środków transportu jest w Polsce zdominowana przez kapitał zagraniczny. Największymi inwestorami w branży motoryzacyjnej są znane międzynarodowe koncerny samochodowe: Fiat, General Motors, Isuzu, Volkswagen, Toyota, Volvo i inne. Zdecydowana większość produkcji wspomnianych firm, a w przypadku takich firm, jak Volkswagen Motor Polska w Polkowicach i Isuzu Motors Polska w Tychach, czy Toyota, cała ich produkcja jest kierowana na eksport. Firmy zajmujące się w Polsce produkcją środków transportu należą do ściślejszej czołówki największych eksporterów. Fiat wyprodukował w Polsce w 2002 r. 158,5 tys. samochodów, z czego 119,8 tys. zostało wyeksportowanych. Natomiast

firma Volkswagen Motor Polska, produkująca silniki wysokoprzężne została wyróżniona w 2003 r. Nagrodą Gospodarczą Prezydenta RP w kategorii najlepszego eksportera. Jednocześnie firmy motoryzacyjne planują w najbliższej przyszłości dalsze inwestycje na kwotę 927,3 mln USD, w tym najwięcej zamierzają zainwestować: firma Volkswagen (250,0 mln USD) oraz Toyota (185,0 mln USD).

Drugą pozycję pod względem wielkości zainwestowanego kapitału zajmuje produkcja artykułów spożywczych, napojów i tytoniu. Do największych inwestorów należą firmy: Coca-Cola Company, która zainwestowała kwotę 513,0 mln USD oraz Philip Morris i Imperial Tobacco PLC. Każda z tych firm zainwestowała kwotę 500,0 mln USD. Jednocześnie zagraniczne firmy zadeklarowały dalsze inwestycje na kwotę 600,4 mln USD.

Kolejną sekcją przetwórstwa przemysłowego, w której zagraniczne firmy ulokowały znaczące środki finansowe, jest produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych. Największym inwestorem jest tu francuska firma Saint-Gobain, która zainwestowała 610,0 mln USD. Posiada ona kilkanaście spółek w różnych regionach kraju, zajmujących się produkcją szkła i materiałów budowlanych. Znaczącymi inwestorami są także niderlandzka firma CBR Baltic N.V, która zainwestowała 496,5 mln USD. Posiada ona udziały m.in. w Cementowni Górażdże, Groszowice Opole i Wiek w Ogródzieńcu, oraz francuska firma Lafarge, która zainwestowała 357,0 mln USD. Ta ostatnia firma posiada udziały m.in. w Kombinacie Cementowo-Wapienniczym Kujawy oraz w Cementowni Małogoszcz i Wierzbica. Ponadto firmy planują w tym obszarze dalsze inwestycje na kwotę 950,2 mln USD, z czego najwięcej zamierzają zainwestować firma Lafarge – 252,0 mln USD oraz niemiecka firma Dyckerhoff Zement International GmbH – 193,5 mln USD. Jej dotychczasowe inwestycje w Polsce wynoszą 135,0 mln USD.

Pod względem skumulowanej wartości inwestycji pierwsze miejsce zajmują firmy francuskie, które zainwestowały w Polsce 11 503,0 mln USD. Na kolejnych miejscach są firmy z USA – 7985,2 mln USD oraz z Niemiec – 7444,6 mln USD. Na liście inwestorów, którzy zainwestowali w Polsce kwotę ponad 1,0 mln USD jest 920 firm z 35 krajów świata, w tym z Niemiec – 212, z USA – 126, a z Francji – 89 i z Niderlandów – 76.

Inwestorzy francuscy największe kwoty ulokowali m.in. w telekomunikacji (France Telecom i Vivendi) – łącznie 4.443,0 mln USD, tj. 36,5% ogólnej wartości francuskich inwestycji w Polsce oraz w handel i naprawy (firmy Casino, Carrefour, Auchan) łącznie 2.396,2 mln USD, tj. 19,7% ogólnej kwoty inwestycji francuskich w Polsce. Te dwa wspomniane obszary działalności stanowią 56,2% skumulowanej wartości inwestycji francuskich w Polsce. Dla porównania, wartość francuskich inwestycji w Polsce w 2000 r. wynosiła 7,9 mld USD, a w 1999 r – 3,9 mld USD. Wzrostowi zaangażowania kapitałowego towarzyszy zwiększająca się liczba firm francuskich. Na koniec 2002 r. inwestorów francuskich, którzy ulokowali kwotę powyżej 1,0 mln USD, było 93, podczas gdy w 2001 roku – 89. Jednocześnie firmy francuskie planują dalsze inwestycje w Polsce na kwotę 2,3 mld USD.

Na kolejnej pozycji inwestorów znalazły się przedsiębiorstwa z USA. Ich udział w inwestycjach zagranicznych ogółem wyniósł 14,2%. Również pod względem liczby inwestorów (128) Stany Zjednoczone zajmują drugie miejsce. Do największych amerykańskich inwestorów należą Citibank (1,3 mld USD) oraz General Motors Corporation (0,8 mld USD), producent samochodów Opel. Ponadto firmy amerykańskie zadeklarowały dalsze inwestycje na kwotę przekraczającą 2,5 mld USD. Z żadnego innego kraju firmy nie planują tak znaczących inwestycji w Polsce. Na zwiększenie napływu BIZ z USA niewątpliwie wpłynie *offset* z tytułu zakupu myśliwca wielozadaniowego. W 2002 r. dzięki inwestycjom zagranicznym typu *greenfield* powstało w Polsce blisko 4500 nowych miejsc pracy. Jednocześnie powstają także nowe miejsca pracy w ich otoczeniu, głównie w firmach kooperujących oraz w usługach. M.in. z tych powodów, stale wzrastający poziom inwestycji zagranicznych w Polsce należy uznać za element pozytywny i ważny dla naszej gospodarki.³

Poza Polską, o inwestycje zagraniczne skutecznie konkurują wszystkie kraje Europy Środkowo-Wschodniej, które zakończyły negocjacje z UE. Na przełomie lat 2002–2003 kilkakrotnie inwestorzy zagraniczni rezygnowali z inwestowania w Polsce na korzyść Słowacji i Czech (m.in. Toyota, Citroen). Dalszy napływ BIZ do Polski został ograniczony ze względu na niekorzystną atmosferę do inwestowania, a zwłaszcza z powodu zaniechania reform systemu podatkowego i rynku pracy oraz korupcji. Poza tym spółki z kapitałem zagranicznym stopniowo rezygnują z części lub całości produkcji w Polsce, co z jednej strony wiązało się z koniecznością ograniczania kosztów i koncentracji produkcji w obliczu spowolnienia gospodarki światowej, a z drugiej było spowodowane słabą kondycją polskiej gospodarki i niewielkimi szansami rozwoju działalności w przyszłości. Niektóre zagraniczne przedsiębiorstwa, które nie osiągnęły znaczącej pozycji na polskim rynku zaczęły się wycofywać, uznając za bezcelowe zwiększanie kosztów związanych ze zdobywaniem udziału w rynku pozbawionym perspektyw rozwoju.⁴ Porównując kraje z regionu Europy Środkowo-Wschodniej znaczące jest, że zagraniczne firmy zainwestowały w 2002 r. w Polsce znacznie mniej niż w Czechach i Słowacji. W 2002 r. Polska wyprzedziła jedynie Węgry. Jednakże w latach poprzednich, do tego kraju *per capita* napływało więcej inwestycji zagranicznych niż do Polski. Przedsiębiorstwa, z majątkowym udziałem firm zagranicznych mają z każdym kolejnym rokiem większy wpływ na rozwój gospodarczy Republiki Czeskiej. Przyczyniają się do unowocześniania sfery produkcyjnej oraz wzrostu wydajności pracy i eksportu. Firmy z udziałem kapitału zagranicznego wyeksportowały w 2002 r. towary o wartości prawie 30 mld USD. Liczba zatrudnionych w tych firmach wzrosła z 574 tys. w 2001 r. do 614 tys. pracowników w 2002 r. Na koniec 2002 r.

³ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2002 r.*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, maj 2003.

⁴ *Gospodarka Polski – prognozy i opinie*, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, kwiecień 2003.

skumulowana wartość bezpośrednich zagranicznych inwestycji w Rosji wg danych Państwowego Komitetu Federacji Rosyjskiej ds. Statystyki wyniosła 20 351 mln USD, co stanowi ok. 1/3 wartości napływu BIZ do Polski, z czego najwięcej zainwestowały firmy amerykańskie, tj. 4220 mln USD.⁵

2. Wartość i struktura BIZ w Polsce w 2003 r.

W 2003 r., wg danych Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, napłynęło do Polski 6,42 mld USD w BIZ. Jest to wartość większa o 360 mln USD w porównaniu z rokiem poprzednim. Skumulowana wartość BIZ w Polsce na koniec 2003 r. wyniosła 72,7 mld USD, w tym inwestycji dużych tj. powyżej 1 mln USD – 69,44 mld USD. Inwestycje poniżej 1,0 mln USD oszacowane są przez PAIIIZ na kwotę 3,26 mld USD. Jednocześnie firmy zagraniczne zadeklarowały dalsze inwestycje w Polsce na kwotę 12,1 mld USD. Wśród inwestycji zagranicznych zrealizowanych w 2003 r., 51,0% stanowią inwestycje typu *greenfield*.

Rok 2003 był trzecim z kolei, w którym odnotowano spadek napływu kapitału z tytułu BIZ. Było to spowodowane zmniejszeniem się wpłat dokonywanych przez zagranicznych inwestorów bezpośrednich na rzecz Skarbu Państwa. Napływ inwestycji bezpośrednich będących wynikiem prywatyzacji zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego o około 55,6%. Kwota ta składała się głównie ze środków przeznaczonych na zakup akcji lub udziałów spółek, ujemnych reinwestowanych zysków, ujemnego salda obrotów kredytowych, a także obrotów z tytułu kredytów udzielonych, co może świadczyć o poprawiającej się kondycji krajowych przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania udzielających wsparcia finansowego swoim inwestorom bezpośrednim. Wartość zobowiązań z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich na koniec 2003 roku była niższa o 5% w stosunku do poprzedniego roku, co wynikało z napływu kapitału zagranicznego, który spowodował zwiększenie polskich pasywów. Ujemne różnice kursowe spowodowały natomiast spadek wartości zagranicznych inwestycji w Polsce. Było to spowodowane tym, że znaczna część polskich pasywów, w tym kapitały własne polskich firm z udziałem kapitału zagranicznego, są nominowane w złotych. W wyniku silnego umocnienia się euro w stosunku do złotego wartość tych kapitałów w przeliczaniu na euro istotnie zmniejszyła się.

Nierezydenci największą część swoich inwestycji ulokowali w polskich przedsiębiorstwach (sektor pozarządowy i pozabankowy). Na koniec 2003 r. przeważającą część inwestycji w sektorze przedsiębiorstw (ponad 75%) stanowiły długoterminowe inwestycje w postaci BIZ oraz długoterminowych kredytów. W ostatnich latach to właśnie napływ kapitału zagranicznego do sektora przedsiębiorstw powodował systematyczne powiększanie się polskich pasywów

⁵ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2002 roku*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, maj 2003.

⁶ *Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2003 r.*, NBP, Warszawa 2004.

zagranicznych.⁶ W 2003 r. 75% inwestycji w przetwórstwie przemysłowym sfinansowały spółki z udziałem kapitału zagranicznego. W 2003 r. inwestycje zagraniczne pochodziły głównie z Europy i USA. Najwięcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych napłynęło z krajów członkowskich Unii Europejskiej – 5118,3 mln USD, co stanowiło około 80,0% ogólnej wartości BIZ w 2003 r. w Polsce. Zauważalna była jednocześnie tendencja firm zagranicznych do zmniejszania wartości zaangażowanych kapitałów w Polsce, co wynikało z wycofywania zainwestowanych wcześniej środków finansowych, bądź też z odsprzedaży swoich udziałów w firmach innym inwestorom. W 2003 r. wartość zainwestowanego kapitału w Polsce w ten sposób zmniejszyły m.in. firmy z Korei Płd. o kwotę 508,0 mln USD, z Hiszpanii o 200,0 mln USD oraz z Japonii i Kanady po 101,0 mln USD. W Polsce obecni byli inwestorzy z 35 krajów świata, a liczba firm, które zainwestowały kwotę powyżej 1,0 mln USD wyniosła 996. W porównaniu z 2002 r., to o 17 firm więcej.

Na liście krajów, pod względem skumulowanej wartości napływu BIZ do Polski, na pierwszym miejscu byli nadal inwestorzy francuscy, którzy zainwestowali łącznie 13,9 mld USD, co stanowi 20,0% ogółu BIZ w Polsce. Największe kwoty ulokowali m.in. w telekomunikacji – łącznie 5,3 mld USD, co stanowiło 38,0% ogólnej wartości francuskich inwestycji w Polsce oraz w handel i naprawy – łącznie 2,3 mld USD, tj. 16,5% ogólnej kwoty inwestycji francuskich w Polsce. Te dwa obszary działalności stanowiły 54,5% skumulowanej wartości inwestycji francuskich w Polsce. Jednocześnie firmy francuskie planują dalsze inwestycje na kwotę 2,2 mld USD. Drugie miejsce pod względem wartości inwestycji zajmują firmy z Holandii – 9,9 mld USD. Ich udział w inwestycjach zagranicznych ogółem wyniósł 14,2%. Największym inwestorem był koncern multimedialny United Pan-Europe Communications N.V., który zainwestował w Polsce 1,2 mld USD oraz ING Group N.V. z kwotą zainwestowanego kapitału w wysokości 990,0 mln USD. Na trzecim miejscu znaleźli się inwestorzy z USA z kwotą zainwestowanego kapitału w wysokości 8,7 mld USD. Do największych amerykańskich inwestorów należą Citibank (1,3 mld USD) oraz General Motors Corporation (1,01 mld USD). Ponadto firmy amerykańskie zadeklarowały dalsze inwestycje na kwotę przekraczającą 2,5 mld USD. Z żadnego innego kraju firmy nie planują tak znaczących inwestycji w Polsce. Na dalszym miejscu znalazły się firmy z Niemiec, które zainwestowały w Polsce ponad 8,4 mld USD. Do największych inwestorów należą: Hypo und Vereinsbank (1,3 mld USD), główny udziałowiec Banku Przemysłowo-Handlowego PBK S.A. oraz Metro AG (1,2 mld USD), budujący w Polsce sieć supermarketów. Niemieckie firmy zadeklarowały kolejne inwestycje w Polsce na kwotę 1,4 mld USD. Piąte miejsce przypadło firmom z Włoch, tj. Fiatowi (1,8 mld USD) oraz UniCredito Italiano, głównemu udziałowcowi banku Pekao S.A. Firmy włoskie planują dalsze inwestycje na kwotę 1,1 mld USD. Z zestawienia wynika, iż najczęściej zainwestowały w Polsce firmy z krajów UE – skumulowana wartość inwestycji z wyniosła 51,5 mld USD, co stanowiło aż 74,0% ogólnej wartości BIZ w Polsce.

W 2003 r. najwięcej środków inwestorzy zagraniczni ulokowali w przetwórstwie przemysłowym – 3,0 mld USD, co stanowiło 46,0% ogólnej wartości BIZ. Największe środki zainwestowano w produkcję:

- chemikaliów – 570,0 mln USD (245,7 mln USD w 2002 r.),
- wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych – 533,0 mln USD (296,0 w 2002 r.),
- urządzeń elektrycznych i optycznych – 388,7 mln USD (100,4 w 2002 r.),
- artykułów spożywczych, napojów i tytoniu . 314,8 mln USD (600,4 w 2002 r.).

W obszarach tych zainwestowano łącznie 1806,5 mln USD, co stanowiło 60,9% napływu inwestycji zagranicznych do działalności produkcyjnej. Drugim obszarem pod względem wielkości BIZ w 2003 r. było pośrednictwo finansowe, gdzie zagraniczni inwestorzy ulokowali 2426,5 mln USD, tj. 37,8% ogólnej wartości BIZ. W przetwórstwie przemysłowym oraz w pośrednictwie finansowym zainwestowano łącznie 5391,4 mln USD, co stanowiło 84,0% ogólnej wartości napływu BIZ do Polski w 2003 r. Największym inwestorem w tym roku była włosko-amerykańska spółka Fiat-GM Powertrain, która za kwotę 432,0 mln USD uruchomiła produkcję nowoczesnego silnika dieslowskiego. Na drugim miejscu pod względem wielkości zainwestowanego kapitału znalazła się międzynarodowa firma GE Capital Real Estate/Heitman Central Europe Property Oartners, która inwestuje w Polsce na rynku nieruchomości. Jest ona nowym inwestorem w Polsce. Na trzecim miejscu, z kwotą zainwestowanego kapitału w wysokości 237,3 mln USD znalazła się austriacka firma Europolis Invest zajmująca się budową obiektów i obrotem nieruchomościami. Jej dotychczasowe łączne inwestycje wyniosły 279,8 mln USD.⁷

3. Analiza BIZ w Polsce w 2004 r.

Według Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, inwestycje zagraniczne w Polsce wyniosły 7,86 mld USD, co stanowi zaledwie 0,6% wartości BIZ na świecie. Mimo to, w porównaniu z rokiem poprzednim, ich wartość wzrosła o 23%. Jednocześnie był to najwyższy poziom inwestycji zagranicznych w naszym kraju od czterech lat. Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych na koniec 2004 r. wyniosła 84,48 mld USD, w tym inwestycji dużych (powyżej 1 mln USD) była równa 80,65 mld USD. Wartość inwestycji poniżej 1 mln USD, PAIIZ oszacowała na kwotę 3,83 mld USD, co stanowiło ok. 5% ogólnej wartości zaangażowanych kapitałów. Saldo inwestycji w 2004 r. było dodatnie i wyniosło 0,3 mld USD, podczas gdy w roku poprzednim było ujemne i zamknęło się kwotą 1,3 mld USD.⁸

⁷ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2003 r.*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, lipiec 2004.

⁸ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2004 r.*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, czerwiec 2005.

W ciągu ostatnich trzech lat stopniowo zmniejszał się udział prywatyzacji w bezpośrednich inwestycjach zagranicznych. W 2002 r. 36% BIZ w Polsce zrealizowano właśnie w tej formie. W następnym badanym okresie było to już 22%. W 2004 r. udział prywatyzacji w napływie BIZ do Polski wyniósł 17%. Wynika z tego wniosek, iż w strukturze BIZ realizowanych w Polsce zaszły korzystne zmiany. Zwiększyło się zainteresowanie zagranicznych firm inwestycjami od podstaw. W 2004 r. inwestycje typu *greenfield* stanowiły 58%, podczas gdy rok wcześniej ich udział wynosił 51%, a w 2002 r. 37,0%. Inwestycje typu *greenfield* oraz w sektorze produkcyjnym są szczególnie istotne dla gospodarki, przyczyniają się bowiem do napływu nowych technologii i unowocześnienia przemysłu oraz tworzą nowe miejsca pracy w uruchomionych przedsiębiorstwach, jak i w ich otoczeniu.

Główną przyczyną wzrostu w 2004 r. BIZ w Polsce były wysokie dodatnie reinwestowane zyski. Duży wpływ na wielkość środków ulokowanych miała także jednostkowa transakcja polegająca na przejęciu przez inwestora zagranicznego zadłużenia kredytowego polskiej spółki w zamian za akcje w innej polskiej spółce. W 2004 r. zanotowano bardzo duży wzrost zobowiązań z tytułu udziałowych papierów wartościowych, który wynikał zarówno ze wzrostu cen akcji na warszawskiej giełdzie, jak i z napływu nowego kapitału zagranicznego na rynek akcji. Hossa na rynku akcji oraz zakupy zagranicznych obligacji rządowych przez inwestorów miały także miejsce w pozostałych krajach naszego regionu, powodując wzrost pasywów w postaci inwestycji portfelowych – od 42% (Węgry) do 81% (Czechy).⁹

Rok 2004 był kolejnym okresem, w którym odnotowano spadek napływu zagranicznych środków w postaci gotówkowej. Najwięcej zagranicznych środków ulokowanych w 2004 r. w Polsce pochodziło z krajów OECD – 97,1% (z czego 94,2% z krajów UE). Zobowiązania z tytułu BIZ wzrosły w 2004 r. o ponad 36%. Wielkość kapitałów przeznaczonych na zakup udziałów w spółkach oraz na dopłaty do kapitału w gotówce spadły o około 2,6% w stosunku do 2003 r. Wartość wniesionych udziałów lub akcji w postaci aportów rzeczowych w 2004 r. była ponad trzykrotnie wyższa w porównaniu z poprzednim okresem.

W strukturze geograficznej napływu BIZ do Polski przeważały firmy z krajów Unii Europejskiej. Na koniec 2004 r. łączna wartość zainwestowanego kapitału przez te kraje w Polsce wyniosła 71,3 mld USD. Od kilku lat największym inwestorem w Polsce jest Francja. Wartość francuskich inwestycji na koniec 2004 r. zamknęła się kwotą 16,0 mld USD, co stanowiło około 20,0% ogólnej kwoty BIZ w Polsce. Największe kwoty inwestorzy francuscy ulokowali w telekomunikacji oraz w działalności handlowej. Znaczące inwestycje dokonane zostały również w produkcję materiałów budowlanych. Łączna wartość BIZ w tych trzech obszarach aktywności gospodarczej wyniosła 9,7 mld USD, co stanowi 60,6% skumulowanej wartości inwestycji francuskich w Polsce. Niezależnie od wspomnianych kierunków inwestowania, francuskie firmy zaangażowały się

⁹ Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2004 r., NBP, Warszawa 2005.

w różne sfery działalności gospodarczej w Polsce, w tym m.in.: w bankowość, elektrociepłownię, media oraz w produkcję sprzętu elektronicznego. Na kolejnych miejscach są inwestorzy z Holandii oraz z Niemiec. Największym inwestorem holenderskim jest koncern multimedialny United Pan-Europe Communications N.V., który zainwestował w Polsce 1,2 mld USD oraz ING Group N.V. z kwotą zainwestowanego kapitału w wysokości 990,0 mln USD, który posiada m.in. 54% udziałów w Banku Śląskim S.A. Na kolejnych miejscach uplasowały się firmy: BP International B.V. posiadająca m.in. sieć stacji benzynowych, Heineken, główny udziałowiec Grupy Żywiec S.A. oraz CBR Baltic posiadająca udziały w polskich cementowniach. Trzecie miejsce zajmują firmy z USA z kwotą zainwestowanego kapitału w wysokości 10,2 mld USD. Do największych amerykańskich inwestorów należą Citibank (1,3 mld USD) oraz Apollo-Rida (nieruchomości), która zainwestowała w Polsce 1,3 mld USD. Na liście inwestorów zagranicznych jest również Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju z kwotą inwestycji równą 4,0 mld USD.

Powszechnym zjawiskiem jest zatem dominacja w BIZ krajów przyjmujących inwestora z tego samego regionu. Na uwagę zasługuje słabnąca pozycja USA, które mimo znacznego oddalenia geograficznego zainwestowały w Polsce do końca 2004 r. 6,2 mld USD, a więc jedynie 7,3% ogólnego napływu BIZ do Polski.

Inwestorów zagranicznych nadal przyciągały specjalne strefy ekonomiczne. W 2004 r. firmy działające w tych strefach zaoszczędziły na podatkach ok. 550 mln zł. Jednak wysokie koszty pracy, głównie składki na ubezpieczenia społeczne, oraz prawo pracy, zniechęcające do zatrudniania nowych pracowników ograniczają rozwój przedsiębiorczości w Polsce (Żółcińska, 2005).

Do końca 2004 r. największy napływ BIZ zanotowano w przetwórstwie przemysłowym, tj. 32,4 mld USD, co stanowiło 37,8% ogółu BIZ w Polsce. Inwestorzy zagraniczni w największym stopniu zainteresowani byli inwestycjami w produkcję:

- sprzętu transportowego – 703,0 mln USD,
- chemikaliów – 485,9 mln USD,
- metali i wyrobów z metali – 468,4 mln USD,
- urządzeń elektrycznych i optycznych – 450,6 mln USD.

W tych obszarach zainwestowano łącznie 64,8% środków BIZ ulokowanych w działalności produkcyjnej oraz 26,8% ogólnej wartości BIZ w 2004 r. Inwestorzy zagraniczni inwestowali również w produkcję artykułów spożywczych, napojów i tytoniu oraz papieru i działalność poligraficzną.

Drugim co do wielkości obszarem, w którym ulokowano najwięcej inwestycji zagranicznych było pośrednictwo finansowe. W 1996 r. pośrednictwo finansowe skupiało ok. 15% wszystkich BIZ, podczas gdy w 2004 r. było to już 19,6%. Łącznie w przetwórstwie przemysłowym oraz w pośrednictwie finansowym zainwestowano 68,3% ogólnej wartości napływu BIZ do Polski w 2004 r. W handlu i usługach wartość ta na koniec 2004 r. wynosiła 15,3 mld USD, chociaż kilka lat temu był to drugi co do wielkości BIZ obszar zainteresowania zagranicznych przedsiębiorców. Znaczący udział ma w BIZ też budownictwo, notowany jest tak-

że wzrost napływu BIZ do obsługi nieruchomości oraz energetyki. W 2004 r. wartość zainwestowanego kapitału w tym obszarze wyniosła 865,5 mln USD, podczas gdy w roku poprzednim 141,6 mln USD. Inwestycje w tym obszarze będą wzrastać. Brytyjscy biznesmeni specjalizujących się w inwestycjach na rynku nieruchomości służących celom komercyjnym uznali Polskę za najbardziej atrakcyjne miejsce do inwestowania. Wartość zainwestowanego kapitału nie zawsze koreluje z liczbą przedsiębiorców angażujących się w daną działalność, czego najlepszym przykładem jest handel, gdzie działa największa liczba inwestorów, co oznacza, że średnia jednostkowa wartość kapitału jest relatywnie mniejsza niż w innych sektorach gospodarki. Natomiast w pośrednictwie finansowym, inwestycje związane z działalnością finansową wiążą się zazwyczaj ze znacznymi jednostkowymi transakcjami.¹⁰

4. Ocena BIZ po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej

1 maja 2004 r. Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia oraz Węgry dołączyły do Unii Europejskiej.¹¹ Spośród nowych członków UE, w 2005 r. najwięcej inwestycji zagranicznych, wg danych Eurostat, napłynęło właśnie do Polski. Analizując sytuację w zakresie inwestycji, należy zwrócić uwagę na zależność między poziomem inwestycji krajowych i zapotrzebowaniem na kapitał ze strony sektora produkcyjnego. Niska stopa oszczędności krajowych w Polsce jest przyczyną powstania luki między oszczędnościami krajowymi i inwestycjami, co z kolei rodzi konieczność absorpcji oszczędności zagranicznych w postaci inwestycji bezpośrednich, portfelowych czy kredytów. W 2005 r. luka między oszczędnościami krajowymi i inwestycjami była znacznie niższa niż w roku ubiegłym. Znaczna część oszczędności zagranicznych napływa do Polski właśnie w formie BIZ. W 2005 r. napływ BIZ do Polski wyniósł 7,72 mld USD. Inwestycje te częściowo spowodowane były wstąpieniem Polski do UE, ale również wynikały z uwzględnienia w rachunkach reinwestowanych zysków. Wskazuje to na dobrą kondycję finansową zagranicznych inwestorów, ale również na to, iż zagraniczne firmy decydują się na dalsze inwestowanie i poszerzanie zakresu swojej działalności w Polsce.¹²

Odmienne wnioski można wyciągnąć z analizy danych Narodowego Banku Polskiego. W 2005 r. wartość BIZ zmniejszyła się o 23%. Spadek wartości napływu kapitału wynikał z niższych inwestycji w kapitały własne (o 47,9%) oraz zmniejszonych zysków reinwestowanych (o 45,8%). Zwrócono także uwagę, że

¹⁰ *Polska 2006. Raport o stanie gospodarki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.

¹¹ 1 stycznia 2007 r. do Unii Europejskiej dołączyły Bułgaria i Rumunia, natomiast 1 lipca 2007 r. karaibskie wyspy Bonaire, Saba i Saint Eustatius, które jako część Holandii dołączą do Unii Europejskiej. Ze względu, że ramy czasowe niniejszej dysertacji zamknięte w 2006 r., wspomniane kraje nie będą podlegały analizie.

¹² *Przedsiębiorczość w Polsce 2006*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2006.

wyniki napływu BIZ do Polski w ostatnich latach są w dużej mierze determinowane znaczącymi pojedynczymi transakcjami. W 2004 r. w ramach tych samych grup kapitałowych doszło do istotnego zwiększenia napływu zagranicznych inwestycji, natomiast w 2005 r. miało miejsce ich zmniejszenie (wycofanie kapitału lub rezygnacja z inwestycji). Jednakże, po wyeliminowaniu tych transakcji otrzymuje się obserwowaną od 2003 r. wzrostową tendencję napływu kapitału.

Porównując wielkość napływu BIZ w poszczególnych latach należy uwzględnić fakt, iż na ich wartość znaczący wpływ miały przeprowadzane prywatyzacje. Po wejściu Polski do UE wzrosła natomiast liczba projektów typu *greenfield*. W 2005 r., wg danych PAIiIZ, udało się pozyskać kilku znaczących inwestorów zagranicznych. Agencja zarejestrowała w tym okresie 46 projektów o łącznej wartości ponad 1,4 mld USD. Inwestorzy zadeklarowali utworzenie w Polsce 24 095 nowych miejsc pracy. Dominowały projekty z sektorów motoryzacyjnego, elektronicznego, AGD i spożywczego. Zagraniczne firmy najwięcej środków ulokowały w przemyśle (30,2% wartości BIZ). Inwestowano głównie w produkcję artykułów spożywczych i napojów, maszyn, sprzętu transportowego oraz w produkcję wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Na kolejnych miejscach pod względem wartości zainwestowanych środków znalazły się pośrednictwo finansowe, którego udział stanowił 32,9% oraz handel i naprawy – 26,9% ogólnej kwoty BIZ w 2005 r.

Warto jednak podkreślić, że pomimo znaczącego napływu BIZ do Polski w ujęciu nominalnym nie można uznać, że jest on wystarczający dla szybkiego rozwoju gospodarczego Polski i przyspieszenia procesu konwergencji z rozwiniętymi gospodarkami Unii Europejskiej i OECD. Wartość BIZ w Polsce na tle świata wygląda skromnie – wg szacunków UNCTAD w 2005 r. stanowiła zaledwie około 1,0% wartości BIZ na świecie. Potwierdzają to również wskaźniki uwzględniające relację napływu kapitału zagranicznego w stosunku do PKB oraz BIZ *per capita*. Systematycznie wzrasta ilość spółek z kapitałem zagranicznym wykazujących zysk netto. W porównaniu z rokiem poprzednim zysk netto spółek z kapitałem zagranicznym zwiększył się ponad trzykrotnie, a wszystkich podmiotów ponad półtora raza. Wynik finansowy wypracowany przez spółki zagraniczne stanowił 51,2% wyniku wypracowanego przez wszystkie podmioty składające bilans. W konsekwencji, jak wspomniano wcześniej, głównym składnikiem BIZ w Polsce były reinwestowane zyski, których udział wyniósł ponad 50% (w 2004 r. – 49,3%). W strukturze napływu BIZ do Polski spadł udział środków przeznaczonych na zakup akcji lub udziałów. W 2005 r. środki przeznaczone na zakup akcji lub udziałów w krajowych przedsiębiorstwach wyniosły 2,3 mld USD i były niższe o 5,1 mld USD, tj. o 68,6% w stosunku do roku poprzedniego.

Biorąc pod uwagę wartość zakumulowaną inwestycji zagranicznych do końca 2005 r. – najbardziej kapitałowo zaangażowały się w Polsce firmy z państw OECD (95,6%) oraz z krajów UE (85,1%). Do krajów, z których napłynęło najwięcej środków należały: Luksemburg, Niemcy i USA. Po wliczeniu Francji, wspomniane cztery kraje zainwestowały w Polsce 58,1% ogólnej wartości zagranicznych inwestycji w Polsce.

Polska na tle nowych członków UE była w 2005 r. krajem, w którym warto było inwestować. Nasz kraj zajął siódme miejsce na świecie pod względem liczby projektów inwestycyjnych zrealizowanych w opisywanym roku, podczas gdy w 2004 r. nie znaleźliśmy się w pierwszej 15. Polska sklasyfikowana została także na trzecim miejscu pod względem ogólnej liczby projektów w Europie, po Wielkiej Brytanii i Francji. Tylko te trzy kraje znacząco zwiększyły liczbę inwestycji. Według rankingu przeprowadzonego w 2005 roku przez angielską firmę „Economist Intelligence Unit”, Polska jest na 5 miejscu pod względem atrakcyjności dla lokalizacji *offshore*. Raport stworzony przez IBM Global Business Services potwierdza fakt, iż Polska jest atrakcyjnym krajem dla inwestycji zagranicznych. Pod względem inwestycji produkcyjnych w Europie Wschodniej, gdzie ogółem zrealizowano w 2005 roku 148 projektów, Polska zajęła pierwsze miejsce. Większość inwestycji w Polsce to projekty produkcyjne, a badania i rozwój plasują nasz kraj na 12 pozycji. Jednakże takie projekty inwestycyjne, jak firmy Dell, LG czy Sharp traktowane są jako produkcyjne, ale są bardzo zaawansowane technologicznie. W 2005 r. podpisano m.in. porozumienia z Michelin (250 mln USD, fabryka opon), LG Electronics (90 mln USD, fabryka telewizorów), Electrolux (60 mln USD, dwie fabryki), Hewlett-Packard (40 mln USD, centrum księgowo-rozliczeniowe). W lipcu 2005 r. Volvo zdecydowało się ulokować we Wrocławiu zaplecze księgowo-informatyczne, a w sierpniu niemiecki producent ciężarówek MAN ogłosił plany zbudowania pod Krakowem fabryki wartej 90–100 mln zł.¹³

Jednym z istotnych czynników, wpływających na decyzje inwestorów zagranicznych dotyczących lokalizacji przedsięwzięć w Polsce w 2006 r. był dynamiczny rozwój gospodarki. Rosła produkcja oraz eksport. Znaczący udział we wzroście eksportu miały także firmy zagraniczne działające w Polsce.¹⁴ Dane z 2006 r. potwierdzają duże zainteresowanie zagranicznych firm inwestowaniem w Polsce. Wartość BIZ wyniosła w tym roku 14,7 mld USD. Głównymi składnikami napływu BIZ były reinwestowane zyski, których udział wyniósł 40,4% oraz kredyty inwestorów stanowiące 38,3% wartości angażowanego kapitału. Z krajów Unii Europejskiej napłynęło 82,7% środków kapitałowych. Największymi inwestorami spoza Unii Europejskiej były firmy szwajcarskie, koreańskie, japońskie oraz amerykańskie. Pod względem inwestycji zagranicznych Polska znajdowała się w czołówce wszystkich nowych członków Unii Europejskiej. Na Polskę przypadało 43% wszystkich inwestycji zagranicznych zlokalizowanych w 2006 r. w nowych krajach UE. Coraz więcej kapitału napłynęło w celu realizacji inwestycji w obszarze sektorów wysokich technologii.¹⁵

¹³ *Napływ bezpośrednich inwestycji BIZ do Polski*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2006 r.

¹⁴ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2005 r.*, Departament Analiz i Prognoz, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, grudzień 2006.

¹⁵ *Informacja na temat napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2006 r.*, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa, 25 kwiecień 2007 r.

Rola i znaczenie spółek z udziałem kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce systematycznie rośnie. Firma Dell rozpoczęła budowę fabryki w Łodzi. Będzie to pierwszy zakład produkcyjny amerykańskiego koncernu w Europie Środkowo-Wschodniej. Firma zatrudniać będzie początkowo 1000 pracowników, a docelowo 3000. Jak twierdzą szefowie firmy, zakład będzie należał do najnowocześniejszych w świecie. Firma Toshiba Corporation zainwestowała około 167 mln złotych w fabrykę telewizorów LCD w Kobierzycach. Planuje się, że do 2010 roku w fabryce znajdzie zatrudnienie łącznie 1006 osób. 97% produkcji zostanie skierowane na rynki zewnętrzne. Obecnie w Europie działa już jedna fabryka, należąca do japońskiego koncernu Toshiba Information Systems, która ulokowana jest w Wielkiej Brytanii. Inwestycja w Polsce ma stać się dodatkową bazą produkcyjną japońskiego koncernu. Sharp w pierwszym etapie zainwestuje 44 mln EUR. Do 2010 r. inwestycje wyniosą 150 mln EUR. Bridgestone Europe jest spółką w koncernie Bridgestone Corporation, największego na świecie producenta opon i wyrobów gumowych. Bridgestone inwestuje w stargardzką fabrykę 200 mln EUR i tworzy 750 miejsc pracy. Produkcja ma rozpocząć się w pierwszej połowie 2009 r. Inwestycja zrealizowana będzie na obszarze Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Także w przemyśle motoryzacyjnym firmy zagraniczne funkcjonujące w Polsce firmy zamierzają zwiększyć swoje inwestycje. Dotyczy to m.in. Toyota Motor Europe, która ogłosiła, że kosztem 145 mln EUR wybuduje w Wałbrzychu kolejną fabrykę nowoczesnych skrzyń biegów. Dzięki temu, zdolności produkcyjne wałbrzyskich zakładów Toyota Motor Manufacturing Poland (TMMP) wzrosną z 600 tys. do 720 tys. sztuk przekładni. Również w Tychach Fiat planuje rozpoczęcie produkcji nowego modelu samochodu. W tyskich zakładach GM Fiat Powertrain będą produkowane nowe silniki Diesla oraz przekładnie dla samochodów dostawczych.¹⁶

Zakończenie

Analiza wielkości i dynamiki napływu BIZ do Polski w ciągu ostatnich lat wykazuje duże zróżnicowanie tego procesu. W pierwszych latach transformacji naturalnym zjawiskiem był wysoki wzrost napływu inwestycji w relacji do poprzednich okresów, gdyż początkowe rozmiary BIZ były niewielkie. W okresie 1995–2000 możemy mówić o znacznym i rosnącym napływie kapitału do Polski. Kolejne trzy lata charakteryzowały się niższym napływem BIZ, co częściowo wynikało z ogólnoswiatowego trendu oraz ze spowolnienia gospodarczego w Polsce. Wyniki ostatnich dwóch lat w zakresie napływu kapitału zagranicznego do Polski generalnie należy ocenić pozytywnie. Umocnienie fundamentów makroekonomicznych (relatywnie wysoki wzrost gospodarczy, wzrost produkcji przemysłowej, rozwój sektora usług, wysoki wzrost eksportu, silnie zredukowany deficyt

¹⁶ *Napływ bezpośrednich inwestycji BIZ do Polski*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2006.

w rachunku obrotów bieżących, niska presja inflacyjna, poprawa sytuacji na rynku pracy, względnie stabilny i mocny złoty) stwarza przesłankę dla wykorzystania szans płynących z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Skala dostępnych środków finansowych UE na lata 2007–2013 jest nieporównywalnie większa, od tych w okresie 2004–2006, a poszerzające się uczestnictwo Polski w politykach wspólnotowych i Wspólnym Rynku otwiera przed naszym krajem kolejne szerokie perspektywy. Polska weszła na ścieżkę stabilnego, długotrwałego wzrostu gospodarczego, co umożliwia nadrobienie dystansu dzielącego nas od krajów wysoko rozwiniętych.

Porównując wielkość napływu BIZ do Polski w poszczególnych latach, istotne jest uwzględnienie ich struktury. W latach poprzednich znaczący udział w napływie BIZ miały przeprowadzane duże prywatyzacje. Natomiast zarówno w 2004 r., jak i w 2005 r. głównym składnikiem BIZ w Polsce były reinwestowane zyski. Dowodzi to z jednej strony dobrej kondycji finansowej inwestorów zagranicznych, a z drugiej, że zagraniczne firmy decydują się na dalsze inwestowanie i poszerzanie zakresu swojej działalności właśnie w Polsce. Zatem, w ocenie zagranicznych inwestorów, jesteśmy krajem atrakcyjnym do inwestowania. Jednakże w ostatnich latach o pozyskanie zagranicznych inwestorów coraz skuteczniej konkurują z naszym krajem Czechy, Słowacja, Węgry. W ostatnim roku do konkurentów Polski dołączyła także Rosja. Szereg zagranicznych firm zdecydowało się zainwestować właśnie w tych państwach, a nie w Polsce. Niemniej jednak Polska pod względem skumulowanej wartości BIZ jest liderem w tym regionie Europy. W 2007 r. należy oczekiwać, że poziom inwestycji zagranicznych nie powinien być niższy od wyników osiągniętych w 2006 r. Wynikać to może z faktu, że tempo rozwoju gospodarczego w Polsce będzie nadal wysokie, a zyski firm duże, co może sprzyjać dalszemu inwestowaniu. Ponadto obserwuje się duże i systematycznie rosnące inwestycje w nieruchomości komercyjne. Na dodatek, w końcu marca 2007 r. agencja ratingowa Standard & Poor's podniosła wiarygodności zadłużenia zagranicznego Polski z BBB+ do A-. Jej zdaniem średni poziom wzrostu PKB w latach 2007–2010 będzie się kształtował na poziomie 5,6%. W styczniu 2007 r. inna agencja ratingowa Fitch oceniła wiarygodność zadłużenia w walucie zagranicznej również na A-. Należy zatem przypuszczać, że podniesienie ratingu będzie pozytywnym sygnałem dla inwestorów zagranicznych.¹⁷ Szczególnie duże możliwości wzrostu inwestycji zagranicznych, jak i zatrudnienia upatruje się w zwiększeniu usług. Według raportu opracowanego przez firmę A.T. Kearney, Polska znalazła się na czwartym miejscu pod względem atrakcyjności do lokowania kapitału.

W Polsce kapitał zagraniczny w znacznej mierze rekompensuje występujące niedobory wewnętrznych źródeł akumulacyjnych i stanowi ważne dodatkowe źródło finansowania inwestycji polskich przedsiębiorstw. Dlatego też nasz kraj zainteresowany jest jak największym napływem BIZ, i dlatego też podejmowane

¹⁷ Informacja na temat napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2006 r., Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa, 25 kwiecień 2007 r.

są działania prowadzące do eliminowania barier i zapewnienia sprzyjających warunków dla zagranicznych inwestorów. Polska stwarza ponadto wyjątkowe szanse biznesowe i inwestycyjne. Jest jednym z większych członków Unii Europejskiej, przez co gwarantuje stabilność, bezpieczeństwo. Nie bez znaczenia dla europejskich firm jest także bliskość geograficzna, kulturowa i systemu prawnego. Przyjazne środowisko biznesowe stwarza dogodne warunki osiągania sukcesu. W Polsce zagraniczni inwestorzy mogą realizować przedsięwzięcia przynoszące zyski. Polska posiada duży rynek zbytu, dobrze wykształconą kadre, relatywnie niskie koszty pracy. Oferuje także określone zachęty inwestycyjne: firmy inwestujące w specjalnych strefach ekonomicznych korzystają ze znacznych zwolnień podatkowych. Te zalety dostrzega coraz więcej inwestorów, tworząc w Polsce centra usług oraz centra badawczo-rozwojowe. Pomysły polskich inżynierów z tych ośrodków są wykorzystywane w globalnych rozwiązaniach informatycznych i telekomunikacyjnych.¹⁸

Zauważalne jest również zjawisko koncentracji lokowania inwestycji zagranicznych w regionach znacznie zurbanizowanych (np. Warszawa) oraz zindustrializowanych (np. łuk Wrocław–Katowice–Kraków). Związane jest to głównie z dobrze rozwiniętą infrastrukturą, dostępem do wykwalifikowanej kadry oraz kosztami siły roboczej. Lokowanie BIZ w rozwiniętych przemysłowo częściach Polski powoduje znacznie szybszy ich rozwój niż w pozostałych regionach. Powoduje to znaczne dysproporcje rozwojowe (ekonomiczne i społeczne) – powstają tzw. centra nowoczesności i centra zacofania. System prawny obowiązujący w Polsce jest generalnie przyjazny dla inwestycji zagranicznych. Dzięki proeuropejskim aspiracjom Polski, legislacja została wzbogacona o nowe instytucje, takie jak np. pomoc publiczna dla przedsiębiorców.¹⁹

W celu utrzymania napływu BIZ do Polski lub jego wzrostu koniecznym wydaje się zintensyfikowanie działań w zakresie marketingu inwestycyjnego. Uważa się powszechnie, iż jednym z podstawowych warunków napływu inwestycji zagranicznych do danego kraju jest racjonalne i właściwe kształtowanie jego korzystnego wizerunku politycznego, społecznego i gospodarczego. Promocja Polski powinna być realizowana w każdej z tych sfer. Korzystny wizerunek, zaakcentowana stabilność polityczna, atrakcyjne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, spowodują większą skłonność inwestorów do lokowania w Polsce swoich aktywów zarówno w krótkim, jak i długim okresie.

Firmy zagraniczne wprowadzając do polskich przedsiębiorstw nowe technologie, nowe formy zarządzania i organizacji produkcji przyczyniają się do unowocześnienia i poprawy ich funkcjonowania. Prognozy organizacji międzynarodowych (OECD, UNCTAD, EIU) potwierdzają fakt utrzymania wysokiego tempa napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do regionu Europy Środkowej

¹⁸ *Napływ bezpośrednich inwestycji BIZ do Polski*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa sierpień 2006 r.

¹⁹ *Przedsiębiorczość w Polsce*, Dokument przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 17 czerwca 2003 r.

i Wschodniej, który razem z krajami Azji Południowo-Wschodniej (zwłaszcza Chinami) będzie jednym z najatrakcyjniejszych miejsc do lokowania kapitału w najbliższych latach. Polska ma zatem duże szanse na pozyskanie znaczącej liczby nowych zagranicznych inwestycji w następnych latach. Świadczą o tym m.in. badania przeprowadzone w 2006 r. przez firmę doradczą KPMG wśród wybranych zagranicznych inwestorów. Większość z nich (84,4%) pozytywnie ocenia efekty swoich przedsięwzięć w Polsce. Niemal 80,0% inwestorów zamierza zwiększyć swoje zaangażowanie kapitałowe, z tego 56,3% już w ciągu 2007 r. Gdyby decyzje o kierunku inwestowania miałyby być podejmowane raz jeszcze, to 81,3% badanych firm wybrałoby ponownie Polskę.²⁰

Bibliografia

- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2002 roku*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, maj 2003.
- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2003 roku*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, lipiec 2004.
- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2004 roku*, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, czerwiec 2005.
- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce według stanu na koniec 2005 roku*, Departament Analiz i Prognoz, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, grudzień 2006.
- http://europa.eu/index_pl.htm
- Gospodarka Polski – prognozy i opinie*, Instytut Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, kwiecień 2003.
- Informacja na temat napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2006 r.*, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa, 25 kwiecień 2007 r.
- Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce*, Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A., Warszawa 2004 r.
- Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2003 r.*, NBP, Warszawa 2004.
- Międzynarodowa pozycja inwestycyjna Polski w 2004 r.*, NBP, Warszawa 2005.
- Napływ bezpośrednich inwestycji BIZ do Polsce*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2006.
- Polska 2006. Raport o stanie gospodarki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.
- Przedsiębiorczość w Polsce*, Dokument przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 17 czerwca 2003 r.
- Przedsiębiorczość w Polsce 2006*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, sierpień 2006.
- Żółcińska W., *Rok spokojnego rozwoju*, CFO, 2005 nr 6.

²⁰ *Polska 2006. Raport o stanie gospodarki*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006.

Foreign Direct Investments in Poland After 2000

Summary

The more of the world economy globalize and the role of FDI increases. FDI have impact on development of regions and they decrease the differences between them. Although the number of FDI in Poland increases rapidly, the total value of them do not have enough influence on Polish economy growth. Considering the number of FDI, from early 90's Poland has been a leader among other countries of Middle-East Europe. The main factor of the FDI flow was the transformation of economy system, what established law, economic and infrastructure condition. Membership in the OECD (1996) helped Poland in setting up all the procedures and law system optimal for foreign investors. The attractiveness of Poland increased under the influence of becoming a member of the NATO (1999) and the EU (2004).